

DE BESCHAAFDE MAN ALS LOSER

Dirck van Bekkum, klinisch en cultureel antropoloog moira@ctt.nl www.ctt.nl www.anthropo-gazing.nl

Het is niet best gesteld met de Nederlandse man. Hij sterft eerder, timmert gaten in het glazen plafond weer dicht, wil niet meedoen in het combiscenario van staatssecretaris Annelies Verstand en tot overmaat van ramp loopt zijn zaadkwaliteit ook nog terug. Het aantal artikelen en boeken dat verschijnt over een vermeende crisis bij mannen is legio: man in de war, de nutteloze man, de versierde man, de afhankelijke man, de vrije man, de mietjesmaatschappij, het seksloze mannenlijf en de prins die weigert koning te worden. Onder de auteurs zijn opvallend veel vrouwen. Meer dan de mannen zelf lijken vrouwen op zoek naar de nieuwe man. Mannen houden zich, in ieder geval publiekelijk, verre van stellingnames over hun eigen verschuivende rollen en posities. Oude mannenpatronen werken nog maar gedeeltelijk en nieuwe publieke erkende voorbeelden zijn schaars. Dat maakt onzeker en kwetsbaar en daar weten de meeste mannen niet mee om te gaan. Als zij zich niet realiseren in welke kwetsbare posities zij zich bevinden, dan blijft er maar een rol voor hen over: die van *loser*.

Man uit alle macht

Mannen doen alle moeite om hun verdeckte, collectieve crisis te omzeilen. Zij laten zich door vrouwen moeilijk uitdagen om zich te laten zien. In de buurt van moderne vrouwen mogen ze geen echte macho's meer zijn. Volgens de Amerikaanse antropoloog-bioloog Lionel Tiger bevinden mannen zich in een overgangperiode. In [The Decline of Males \(1999\)](#) schrijft Tiger: 'De huidige explosieve belangstelling voor sport en pornografie betekent misschien wel dat mannen een nieuwe uitlaatklep voor hun mannelijkheid proberen te vinden, die ze anders moeten onderdrukken.' De spierballen- en eenzame ejaculatietrends komen niet uit de lucht vallen. In de effectieve technologie van anticonceptie, kunstmatige inseminatie en abortuspraktijk hebben vrouwen het monopolie verworven op het krijgen en grootbrengen van kinderen. Mannen lijken nauwelijks meer nodig. Bij anonieme zaaddonoren en IVF is de reproductieve rol van mannen tot nul gereduceerd. De effectieve, door mannen zo heilig verklaarde technologie heeft tot een golf van geblokkeerde bevruchtingen geleid, tot legale en illegale abortussen en tot een historisch ongekeerde stijging van alleenstaand moederschap. Eén derde van alle baby's in de geïndustrialiseerde landen groeit op zonder hun biologische vader. Die groeiende machtspositie van vrouwen in de reproductie heeft een snel dalende betrokkenheid van mannen veroorzaakt bij het stichten en onderhouden van een gezinsleven, zo betoogt Tiger. In Nederland zien vijftig procent van kinderen van gescheiden ouders onder de tien jaar hun vaders niet meer. De mannen zijn klootzakken, ze willen niet of zitten klem tussen oude en nog weinig zichtbare nieuwe rolpatronen. Ze zitten in een intensieve overgang van oude vanzelfsprekende mannencodes naar nieuwe schaarse en onbekende mannenpatronen. De struisvogelhouding en het braver worden van mannen voorkomt dat zij met de hun zo eigen daadkracht hun onzekerheid aanpakken.

Gapende kwetsbaarheid

Vrouwen voeren steeds vaker de boventoon: thuis, op het werk, maar ook in de trein of in het café. In het overgrote deel van de slechtlopende relaties en huwelijken in Nederland wordt de scheiding geïnitieerd door de vrouw. Veel mannen weten absoluut niet wat hen overkomt als echtgenote of vriendin hen verlaat of wegstuurt. Het vanzelfsprekende overwicht, kostwinner, beschermer en de oude dominantie werken niet meer. Meegaan en inschikken ook niet meer. Thuis niet maar ook niet op het werk, waar mannenrollen door vrouwen minstens zo goed worden ingevuld en waar onopgeloste spanningen en verborgen conflicten over sekseverhoudingen boekdelen spreken. Veel hoogopgeleide vrouwen stromen na een paar jaar uit bij de grote bedrijven. Een van de redenen daarvoor is dat mannen hun bolwerken nog steeds niet kunnen en willen opgeven. En hoe onzekerder ze zijn, hoe meer de onzichtbare gelederen zich proberen te sluiten.

Het is nog erger. Mannen zijn aan het fluiten in het donker en praten onderling nauwelijks over hun gapende kwetsbaarheid. En als ze er al over praten zijn vrouwen eerder gesprekspartner dan andere mannen. De reclame-industrie en mannenbladen spinnen er garen bij en maken overuren. Naast de blote bladen voor mannen komen er elk jaar tijdschriften bij die mannen proberen te helpen oude mannenbeelden omhoog te houden. Oppervlakkige mangedrag wordt als diepgaand gebracht. Je aantrekkelijk maken voor vrouwen (in seksueel) opzicht voert de boventoon. *FHM* (For Him Magazine)

kwam vorige maand met een artikel over mannen die geen flauw benul hebben wat er in de hoofden van vrouwen omgaat. Prima thema zou je denken. Maar helaas, in ranzige fantasieën wordt uitgestald hoe de vrouw met andere mannen bezig is terwijl ze met jou vrijt. Deze beeldvorming is meer van het oude en dus meer van hetzelfde. Het helpt mannen van de regen in de drup.

Braafheid en viriliteit

Nieuwe mannen die voor zichzelf en voor vrouwen acceptabel en aantrekkelijk zijn, moet je niet in de openbaarheid zoeken. Vrouwelijke collega's en vriendinnen vertrouwen mij regelmatig toe dat zij uiterst tevreden zijn met hun vriend, partner of echtgenoot. En wanneer ik die mannen spreek, schreeuwen zij niet van de daken hoe en waar zij hun nieuwe manvorm hebben geleerd en hoe ze dat nu in de praktijk brengen. Kenmerk van hen is dat zij zich sociaal en emotioneel ontwikkeld hebben.

Peter Buis, Harry Walburg en Nicolaas Matser schreven boekjes over het plezier van gelijkwaardig partner- en vaderschap. Het zijn lieve verhalen maar geen bestsellers. Braafheid en viriliteit verdragen zich slecht. Wat ontbreekt is iets waar mannen altijd goed in waren: in positieve competitie. Op de televisie zien we tientallen vormen van competitie waar mannen uitgedaagd worden om dingen beter te doen. Voetbal en allerlei andere sporten, de sterkste man, koken, quizen en andere spelletjes. Maar het is toch allemaal erg beschaafd. Bart van BNN heeft een hit tegen de braafheid: Straatvechten. Maar daar gaat het weer niet over emotionele en relationele slimheid. Een populair televisieprogramma waarin mannen fysiek en verbaal wedijveren wie de beste vaste partner is voor een vrouw, zou hen pas helpen.

Multiculturele jeu

Kortom: Nederlands nationale mannen zijn beschaafd, braaf en weinig wild. Je kunt op hen bouwen, ze zijn redelijk betrouwbaar en je hebt er wat aan als je kinderen wilt groot brengen. Maar op den duur hebben ze weinig passie en romantiek en kunnen ze verschrikkelijk saai zijn. En als het moeilijk wordt in een relatie of het gezin geven ze vaak niet thuis. Slechts 4 procent van de mannen, zo geeft een recent onderzoek aan, deelt na twintig jaar maatschappelijk veranderen werkelijk huishouden en zorg met zijn partner. Waar zijn de mannen die vechten voor hun relatie en hun (potentiële) kinderen?

In ons land bestaat al eeuwen een trend van pacificatie, van het terugdringen van geweld en gevaar, maar we zijn daar in doorgesloten. Consensus viert hoogtij, confrontatie is taboe. Het poldermodel heeft veel mannen getemd. 'We zijn beschaafd en gaan hier toch niet ruzie maken?' Als je je in een vergadering eens verbaal kwaad maakt word je genegeerd en al snel naar het Riagg gestuurd omdat je overwerkt bent. Ruzie maken met de vriend die zijn vriendin, vrouw en kinderen belazert doen wij mannen niet. Vrijheid blijheid, anmehoelah. Het negatieve, anti-vrouwelijke broederschap bloeit nog steeds. Maar met Turkse mannelijke collega's is het goed bekvechten om tot beter resultaat te komen. Met Antillianen en Creolen kun je vol vuur en respectvol over vrouwen, erotiek en vrijen spreken. Met veel stedelijke Hollanders eindigt het vaak in platte humor over seks, in weinig jeu en romantiek.

Consensus én confrontatie

In *De man als held* (1993) zoekt Lisette Thooft naar mannen die teder en gepassioneerd vrijen, de relatie rationeel en emotioneel mee onderhouden, eigengereid zijn en toch meedoen in huishouden of gezin. Die combinatie is in de maak, dames, maar met mondjesmaat en veelal van de volgende generatie. Onder de vrienden van mijn zoon en dochter zie ik prachtige ontluikende exemplaren van nieuwe mannelijke helden. Maar zonder wat vechtlustiger vaders zullen ook zij braaf worden. Wie zich bewust is van zijn rol als kwetsbare man in een overgangperiode en af en toe van leer durft te trekken, is al een eind op weg naar een nieuwe mannenrol. Verandering kost tijd.

Literatuur

Dirck van Bekkum (1998), [Het meervoudig verband. De eerste sekse. Meninge over mannelijkheid](#). Meulenbelt, A. (ed.). Amsterdam: Van Gennep.

Dirck van Bekkum (2002) [Mehmet: gemangeld tussen mannelijke en nationale dominanties](#), Lover: Tijdschrift over feminisme, cultuur en wetenschap, vol 9, 2. (special 'Gloria Wekker' issue)

Dirck van Bekkum (2006) [Maken Seks en Geweld de man, dienstplicht en opleiding beroepssoldaat als sekse-socialisatie in een natiestaat](#), Lova, tijdschrift feministische antropologie, december.

Lisette Thooft (1993) *De man als held*, Over macho's, emotio's en de speurtocht naar de Echte Man, Aramith Uitgevers, Amsterdam

Lionel Tiger (2000) *The Decline of Males: The First Look at an Unexpected New World for Men and Women* St. Martin's Press.

Irene Zwaan (2012) [De afwezige vader bestaat niet, en waarom vaders niet moeten moederen](#), Amsterdam: Bert Bakker.